

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถวางกรอบการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
3. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจของไทย
4. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจจากกลุ่มเกษตรกร
5. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง
6. แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่
7. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
8. พฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมไทยปัจจุบัน
9. บริบทชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 10.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 10.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในยุคปัจจุบันประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและเห็นถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นระบอบที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมออกความคิดเห็นได้โดยตรงในกระบวนการเสนอปัญหาและการตัดสินใจในกิจกรรมการพัฒนาของทางราชการ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ในประเด็นแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมถือเป็นหลักสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทย ให้ความสนใจเพื่อพัฒนา เพื่อเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาล โดยการให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามารับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย ซึ่งได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์ (2547 : 85) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึง การให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งการร่วมมือนี้ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันในการคิด การตัดสินใจ และกำหนดเป้าหมาย รับผิดชอบต่อการดำเนินการต่าง ๆ และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้น

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2548 : 196) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชน ในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชนอย่างน้อยที่สุดประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการริเริ่มวางแผน การดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ การพัฒนา และการกำหนดอนาคตของตนเอง

ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร (2548 : 109) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระจายอำนาจในการปกครอง ซึ่งสามารถผ่านอำนาจบางอย่างทางการเมืองมายังหน่วยงานเล็ก ๆ ทางการเมืองที่เป็นระดับรากหญ้า ทำให้สามารถใช้ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น

สรุปได้ใจความว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจการปกครอง เพื่อให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความต้องการ หรือการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ในฐานะสมาชิกของสังคม ตลอดจนการร่วมรับผิดชอบและการตรวจสอบกิจกรรมใด ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการดำเนินการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของ โครงการและฝ่ายผู้มีส่วนเสียจากโครงการ การประชุมและคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับมีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน ซึ่งอาจมีจากการร่วมกำหนดทั้งรูปแบบการประชุม ไม่ควรจะเป็นทางการมากนักและไม่เกี่ยวกับนัยกฎหมายที่จะต้องมีการ

ชี้ขาดเหมือนการตัดสินใจในทางกฎหมาย การจัดประชุมจึงอาจจัดในหลายวันและไม่จำเป็นต้องจัดเพียงครั้งเดียว หรือสถานที่เดียวตลอดไป ซึ่งได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้อธิบายไว้ดังนี้

ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543 : 23-24) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงานกำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่ใช้
3. การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ในการแก้โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
4. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากโครงการ หรือมีส่วนร่วมในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพ หรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคม หรือบุคคลได้
5. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นประเมินผลย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544 : 294) ได้กล่าวถึง การจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวางแผนพัฒนา จำแนกลักษณะนี้จะสัมพันธ์กับขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาซึ่งจำแนกออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการจัดกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผน อันเป็นการที่บุคคลเป้าหมายของการพัฒนาได้มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของตนเอง และชุมชนแล้วนำไปกำหนดเป็นวัตถุประสงค์
2. การมีส่วนร่วมในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากบุคคลเป้าหมายของการพัฒนาจัดเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ของตนเอง และชุมชนดีที่สุด

ดังนั้น บุคคลเหล่านี้จึงเป็นผู้ที่สมควรมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ตลอดจนร่วมเก็บข้อมูลและตีความถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยทัศนะของพวกเขาเอง เพราะถ้าขาดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้แล้ว เจ้าหน้าที่หรือผู้วิจัยอาจตีความจากทัศนคติที่แตกต่างกันทำให้ได้ผลที่จะนำไปกำหนดเป้าหมายการพัฒนาผิดพลาดไปด้วย

3. การมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของบุคคลเป้าหมายในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนงานระดับชุมชน

4. การมีส่วนร่วมในการยอมรับแผน เมื่อแผนถูกกำหนดขึ้น โดยคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนโดยตรง การนำแผนไปปฏิบัติจำเป็นต้องใช้งบประมาณวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจต้องการการสนับสนุนจากภายนอก ดังนั้นจึงควรให้หน่วยงานสนับสนุนได้มีส่วนร่วมในการยอมรับแผน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติด้วย โดยอาจต้องดำเนินการผ่านองค์การในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น จนกระทั่งระดับส่วนกลาง

5. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมบุคคลในการพัฒนาที่เข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนา

6. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งเป็นการที่บุคคลเป้าหมายของการพัฒนาได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง หรือร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2548 : 208) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมโดยแบ่งตามอำนาจหน้าที่ของผู้ร่วมงาน ประกอบไปด้วย

1. การสนับสนุนทางทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือช่วยทำกิจกรรม คือ เข้าร่วมในการวางแผน การประชุมแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การติดตามและประเมินผล

2. อำนาจหน้าที่ของผู้ร่วม คือ เป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วม แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม มีส่วนร่วมโดยวิธีการพัฒนาความสามารถของประชาชน เป็นเพียงการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมเพียงบางส่วน

สรุปได้ใจความว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนจะต้องเข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรม เริ่มจากขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายของแผน ขั้นตอนการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการวางแผนปฏิบัติงาน ขั้นตอนการยอมรับแผน ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน และขั้นตอนการประเมินผล เพื่อหาหนทางแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานต่อไป

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้นสามารถสนับสนุนให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงสุดในการส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติให้ได้เรียนรู้จากการกระทำหลายฝ่าย ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมในการมีส่วนร่วม ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

พรชัย ตระกูลวรานนท์ (2545 : 67) ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การเลือกตั้ง (Voting) เป็นกิจกรรมทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด การเมืองในระบบประชาธิปไตยจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและแรงสนับสนุนของคนที่มิต่อผู้นำหรือผู้กดดัน (Pressure) เพื่อให้ผู้นำต้องปรับนโยบายเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนต่อไป

2. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Campaign Activity) กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ยากขึ้นและต้องการความคิดริเริ่มมากเท่าการเลือกตั้ง ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถสื่อสาร หรือชี้ให้เห็นถึงความนิยมของประชาชน เพราะร่วมรณรงค์จะมีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับผู้สมัครเลือกตั้งอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น กิจกรรมการรณรงค์หาเสียงนี้ ได้แก่ การชักชวนผู้อื่นให้ผู้อื่นไปเลือกตั้ง และทำงานเพื่อพรรคการเมือง ตลอดจนการร่วมประชุมสัมมนาการเมือง การบริจาคเงินสนับสนุนพรรคการเมือง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

3. การติดต่อในฐานะพลเมือง (Citizen Initiated Contacts) เป็นกิจกรรมที่บุคคลติดต่อกับรัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐ โดยถือเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเห็นว่าสำคัญ และน่าสนใจ จึงสามารถคาดหวังในแง่ประโยชน์ได้มากเฉพาะบุคคล แต่มีอิทธิพลต่อรัฐบาลเพียงเล็กน้อย เนื่องจากการกระทำของคนจำนวนเล็กน้อย เช่น การร้องเรียนถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข หรือปรับปรุง

4. การร่วมกิจกรรมของชุมชน หรือองค์กรทางสังคม (Cooperative Activity) เป็นกิจกรรมที่บุคคลกระทำร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในเรื่องที่เป็นปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจหรือการเมือง แตกต่างจากการติดต่อในฐานะพลเมือง เพราะเป็นการเข้าร่วมในลักษณะกลุ่ม แต่ก็มีความคล้ายคลึงกันในการริเริ่มกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งอาจเกิดขึ้นในเวลาใดเวลาหนึ่งที่เกิดปัญหาซึ่งจะมีผลกระทบต่อกลุ่ม โดยอาจกระทำในลักษณะของกลุ่มที่เป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ได้

ไพรัช อรรถกามานนท์ และมัทนา โชควรวัฒนกร (2545 : 10-11) ได้กล่าวว่า รูปแบบของการมีเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมประกอบด้วย 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านคิดหรือกำหนดนโยบาย ซึ่งมี 3 ระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมเป็นเพียงผู้ให้

ข่าวสาร ข้อคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมเป็นผู้กำหนดนโยบาย

2. ด้านปฏิบัติ หรือด้านการดำเนินนโยบาย แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ การร่วมกำหนดเป้าหมาย แผนงาน การร่วมดำเนินการในกระบวนการจัดการ และการร่วมหนุนช่วยทรัพยากรการบริหาร

สัมพันธ์ เตชะชอริก และคณะ (2546 : 34) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนประกอบด้วย 3 ลักษณะดังนี้

1. การไปร่วมใช้สิทธิเลือกตั้ง
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตรวจสอบ

สรุปได้ใจความว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมกันรับรู้และให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ การระดมทรัพยากร การร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมสามารถสนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารองค์การ หรือการจัดการองค์การเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าขององค์การ ความรู้เรื่องการบริหารองค์การจะช่วยให้้องค์การสามารถตั้งวัตถุประสงค์ได้อย่างเหมาะสม และช่วยให้ดำเนิน โครงการให้สำเร็จได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ดังนี้

ความหมายของการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นศาสตร์ที่ต้องใช้หลักการและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ร่วมกันทั้งความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบททั่วไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ดังนี้

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2545 : 38-39) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะสั่ง ชี้แนะและผสมผสานความพยายามของมนุษย์ ซึ่งมีจุดรวมที่มุ่งสู่จุดหมายปลายทางหรือเป้าหมายบางอย่าง การบริหารเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในองค์การ ซึ่งมีหน้าที่สั่งการให้ความสะดวกในการทำงานของกลุ่มคนที่มิตุประสงค์เดียวกันและได้สรุปว่าการบริหารหมายถึง

1. การทำงานร่วมกัน
2. การช่วยให้ตระหนักในเป้าหมายและวัตถุประสงค์
3. การให้บริการแก่สังคม
4. การเข้าเกี่ยวข้องกับมนุษย์
5. การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542 : 3) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

ธงชัย สันติวงษ์ (2543 : 21-23) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ 3 ด้าน คือ

1. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้าคนงาน การบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ
2. ในด้านที่เป็นภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ การบริหาร หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์การ และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
3. ในด้านความรับผิดชอบ การบริหาร หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ธีรยุทธ พึ่งเทียร (2546 : 2) กล่าวว่า การบริหารงาน หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ในองค์การหนึ่งนับตั้งแต่การสรรหาคนเข้ามาทำงาน การคัดเลือก การบรรจุ แต่งตั้ง การโอน การย้าย การฝึกอบรม การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การปกครองบังคับบัญชา การดำเนินการทางวินัย การให้พ้นจากงาน และการจ่ายบำเหน็จบำนาญเมื่อออกจากงานไปแล้ว

วรนาถ แสงมณี (2547 : 9) กล่าวว่า การบริหารงาน หมายถึง ศิลปะการเลือกบุคคลเข้าทำงาน โดยให้ได้บุคคลที่เหมาะสม พัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพและใช้บุคคลนั้น ๆ ปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ และบำรุงรักษาทรัพยากรไว้อย่างมีคุณค่า เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตหรือบริการทั้งปริมาณและคุณภาพของงานอย่างสูงสุด

สรุปได้ใจความว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ให้บุคคลร่วมมือดำเนินกิจกรรม หรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ปัจจัยหลักที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารประสบผลสำเร็จ คือ ผู้บริหารต้องมีความรู้ และความเข้าใจในเรื่องของแนวคิด ทฤษฎี และหลักการบริหาร เพื่อจะได้นำประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานในองค์การ

กระบวนการบริหาร

กระบวนการบริหาร มีความหมายเดียวกับภารกิจหรือบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร เป็นสิ่งที่จะต้องยึดถือเป็นจุดยืนสำหรับปฏิบัติกิจกรรมในการบริหารงานซึ่งเป็นลำดับขั้นในการบริหารงานหรือ หมายถึงขอบข่ายของงานต่าง ๆ ที่อยู่ในหน้าที่ความรับผิดชอบของนักบริหาร ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

ลินคอล์น เฮอร์วิก (2480 : ไม่มีเลขหน้า ; อ้างถึงใน สร้อยตระกูล ธรรมมานะ. 2543 : 164) ได้เสนอแนวคิดกระบวนการบริหารงานที่สำคัญ 7 ประการ ที่เรียกว่า "POSDCoRB" ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การจัดบุคคลเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Co-ordinating) การรายงาน (Reporting) การงบประมาณ (Budgeting) เป็นต้น

ชาลส์ ฮาจินสมาจาร (2545 : 25-30) ได้อธิบายว่า การบริหารงานบุคคล ประกอบไปด้วยกระบวนการต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 8 ด้านดังนี้

1. ด้านการวางแผน
2. ด้านการวิเคราะห์งานการบริหารบุคคล
3. ด้านการได้มาซึ่งทรัพยากรบุคคล
4. ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร
5. ด้านการประเมินผลและปฏิบัติงาน
6. ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์
7. ด้านสุขภาพและความปลอดภัย
8. ด้านการพัฒนาองค์การ

มัลลิกา คันทอน (2547 : 10-13) ได้อธิบายว่า กระบวนการบริหารงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนในการปฏิบัติ หรือที่เรียกว่า "กระบวนการจัดการ" (Management Process) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นหน้าที่การจัดการ หน้าที่แรกที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทาง ภารกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร ตลอดจนกรอบความคิดแนวทางและการปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ ความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ทำให้ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจในการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นงานที่ให้ความสำคัญกับการจัดทำโครงสร้างองค์การและระบบงาน บทบาทอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้เข้าปฏิบัติงานให้เป็นระบบและสอดคล้องกันภายในหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้องค์การสามารถดำเนินงานสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างราบรื่นและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดบุคคลเข้าทำงาน (Staffing) เป็นงานสำคัญของผู้จัดการทุกคนที่ต้องจัดบุคคลให้เหมาะสมกับงานทั้งในด้านคุณภาพ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์และปริมาณแรงงาน หรือที่เรียกว่า “การจัดคนให้เหมาะสมกับงาน” ตลอดจนธำรงรักษาและพัฒนาแรงงานที่มีคุณภาพให้อยู่กับองค์กรอย่างต่อเนื่อง

4. การนำ (Leading) เป็นการใช้อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามในการชี้เป้าหมาย ชักจูง กระตุ้น และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรอย่างเต็มที่

5. การควบคุม (Controlling) เป็นกระบวนการในการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐาน ขั้นตอนการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และแก้ไขให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายหรือปรับปรุงแผนงาน และการดำเนินงานให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของเหตุการณ์และสภาพแวดล้อม

สรุปได้ใจความว่า กระบวนการบริหาร หมายถึง ขั้นตอนในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นกลไกที่สำคัญในการนำพางค์การให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย เหตุนี้ผู้บริหารองค์การจึงให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารงานในองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานนั้น ๆ

วัตถุประสงค์ของการบริหารงาน

การบริหารงาน มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้เกิดประสิทธิผล (Organizational Effectiveness) ในองค์การ โดยองค์การจะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการบริหารงานไว้ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2542 : 7) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการบริหารงานบุคคลไว้ดังนี้

1. มีการใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ
2. มีบรรยากาศความสัมพันธ์ในหน้าที่งานที่ทำในระหว่างบรรดาสมาชิกขององค์กร
3. มีการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของแต่ละบุคคลที่พร้อมข้อมูล

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (2549 : 19) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการบริหารงานบุคคลไว้

3 ประการ ดังนี้

1. สสนองความต้องการทางสังคม (Society's Requirements) หน่วยงานบริหาร

ทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรต้องสรรหาบุคคลที่มีความเหมาะสมให้เข้าร่วมงานกับองค์กร ซึ่งนับเป็นการสร้างงานให้กับสมาชิกของสังคม และต้องให้ผลตอบแทนอย่างยุติธรรม ตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นพลเมืองดีของสังคม

2. สนองความคาดหวังด้านการบริการ (Management 's Expectation) หน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องสร้างความมั่นใจให้องค์กรว่า จะมีบุคคลที่มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในระดับและปริมาณที่เหมาะสมร่วมงานกับองค์กรตลอดเวลา โดยบุคคลเหล่านี้มีความจงรักภักดี และทุ่มเทความสามารถในการทำงานให้กับองค์กรอย่างเต็มที่

3. สนองความต้องการของพนักงาน (Employee 's Needs) หน่วยงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ ต้องตระหนักเสมอว่า คนไม่ใช่เครื่องจักร แต่เป็นสิ่งที่มีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึก ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่คิดจะดำเนินการควรเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของพนักงาน โดยมุ่งพัฒนาความเข้าใจในกระบวนการทำงานและเสริมสร้างการทำงานอย่างมีความสุข

อุทัย หิรัญโต (2531 : 2 ; อ้างถึงใน สร้อยตระกูล อรรถมานะ. 2543 : 206-209)

ได้กล่าวว่าการบริหาร มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อสรรหาและเลือกสรร (Recruitment and Selection) ให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และประพฤดีดี
2. เพื่อให้ประโยชน์ของบุคคลให้เกิดผลสูงสุด (Utilization)
3. เพื่อรักษาไว้ซึ่งบุคคลให้ทำงานอยู่กับองค์กรนาน ๆ (Maintenance)
4. เพื่อพัฒนาให้บุคคลมีสมรรถภาพเพิ่มมากขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง (Development)

สรุปได้ใจความว่า วัตถุประสงค์ของการบริหาร คือ เพื่อสนองความต้องการทางสังคม สนองความคาดหวังด้านการบริหาร และสนองความต้องการของพนักงาน ซึ่งการบริหารงานบุคคลจะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานในทุกระดับการบริหารงานบุคคล จึงมีบทบาทที่มีความสำคัญต่อองค์กร ให้การที่จะทำให้องค์กรบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถสร้างศักยภาพให้แก่องค์กร ตลอดจนความมีชื่อเสียงในกิจการขององค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจของไทย

ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกคน ย่อมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการทำมาหาเลี้ยงชีพ การผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องมีวิธีการตัดสินใจว่าความต้องการชนิดใดมีความสำคัญมากกว่ากัน เพื่อที่จะจัดหาความต้องการนั้น ๆ มาให้ทันต่อความต้องการของมนุษย์ ขึ้นตอนตรงนี้

เป็นหน้าที่ของการดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้อธิบายถึงลักษณะเศรษฐกิจของไทยไว้ดังนี้

ความหมายของระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง หน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจย่อยมากมาวมตัวกัน ดำเนินการผลิตภายใต้สังคมใช้หลักการแบ่งกันตามความถนัด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้ทำการศึกษา และให้ความหมายของระบบเศรษฐกิจดังนี้

หอมหวล บั้วระภา และคณะ (2550 : 8) กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง การจ้างงาน ปัจจัยในการผลิต รายได้ และหนี้สินของครอบครัว นอกจากการใช้เงินเป็นสื่อกลางในเรื่องของการแลกเปลี่ยนแล้ว ยังรวมถึงการกำหนดกฎเกณฑ์ ในการจัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์ มีระเบียบและข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิการใช้สอย และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีระบบในการควบคุมการผลิต และการแบ่งปันผลผลิต อีกทั้งยังมีการควบคุมแรงงาน การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ การแบ่งประเภทของระบบเศรษฐกิจโดยทั่วไป จะกำหนดรูปแบบของเศรษฐกิจไว้ 2 ประเภท คือ การยึดถือวิธีการและกลไกทางเศรษฐกิจ เช่น กลไกราคา กลไกตลาด ยึดถือลัทธิเศรษฐกิจทางการเมือง เช่น ระบบทุนนิยม ระบบสังคมนิยม ระบบคอมมิวนิสต์และระบบผสม

วรลักษณ์ จรรย์รักษ์ (2551 : 111) ได้ให้ความหมายระบบเศรษฐกิจไว้ว่า หมายถึง หน่วยเศรษฐกิจและหน่วยธุรกิจรวมตัวกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้รูปแบบของการปกครอง จารีต ประเพณี สังคมวัฒนธรรมแต่ละประเทศ มีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยตัดสินใจหาพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจให้บรรลุถึงเป้าหมาย ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐบาลจะต้องกำหนดรูปแบบทางเศรษฐกิจ ออกระเบียบ หรือข้อบังคับ มีวิธีการควบคุมการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เหมาะสม และเป็นผลดีต่อประเทศ

สุชาติ ธาดาธำรงเวช (2553 : 18) ได้ให้ความหมายของระบบเศรษฐกิจ หมายถึง การบริหารทรัพยากรหรือผลผลิตสินค้าและบริการที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ โดยที่รัฐบาลจะเป็นผู้ตัดสินใจให้โยกย้ายทรัพยากรให้แก่กลุ่มใดมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ กลุ่มอื่นที่เหลือก็จะได้รับทรัพยากรน้อยลง

ประชัน คະเนวัน (2553 : 97) ได้ให้ความหมายว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง กลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นแบบแผน ซึ่งคนกลุ่มหนึ่งหรือชาติหนึ่งกำหนดขึ้น เพื่อใช้ในการดำเนินการทางเศรษฐกิจ ซึ่งในระบบเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ ประกอบไปด้วย หน่วยธุรกิจ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ผลิต หน่วยบริโภคและรัฐบาลที่ทำหน้าที่ควบคุมกิจการต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ ทำให้คนในสังคมนั้น ๆ มีรูปแบบการบริโภค การผลิต อาชีพ รายได้ ให้เป็นไปตามแนวทางที่เหมาะสม

สรุปได้ใจความว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง กลุ่มหรือสถาบันทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีแบบแผนซึ่งคนกลุ่มหนึ่ง หรือประเทศหนึ่ง กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในระบบเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ ประกอบไปด้วย ครัวเรือนและหน่วยกิจกรรมที่สำคัญ ซึ่งประกอบไปด้วย การผลิต และการบริโภคทำให้คนในสังคมได้บริโภคสินค้าและบริการ สร้างอาชีพและรายได้ เกิดการกระจายสินค้า การบริการ และในการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ประเภทของระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ คือ หน่วยที่มีผลประโยชน์ร่วมกันมารวมตัวกัน มีแนวทางผลประโยชน์คล้าย ๆ กันมาประกอบกิจกรรมร่วมกันทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค ระบบเศรษฐกิจมีหลายประเภท ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้ทำการศึกษาและอธิบายถึงประเภทของระบบเศรษฐกิจต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ประชัน คະเนวัน (2553 : 99-103) ได้อธิบายถึง ประเภทของระบบเศรษฐกิจไว้ 5 ระบบ คือ

1. ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม หรือทุนนิยม (Laissez-Faire or Capitalism) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่ให้เสรีภาพแก่ภาคเอกชนในการเลือกดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน สามารถเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เศรษฐทรัพย์ต่าง ๆ ที่ตนหามาได้ มีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งการอุปโภค บริโภคสินค้า และบริการต่าง ๆ แต่ทว่าเสรีภาพดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย กล่าวคือ การดำเนินการใด ๆ จะต้องไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลอื่น ใช้ระบบการแข่งขันโดยมีราคาและระบบตลาดเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรทรัพยากร โดยรัฐบาลจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีหน้าที่เพียงการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและการดำเนินการป้องกันประเทศ

2. ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ (Communism) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ รัฐบาลเป็นเจ้าของทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งปัจจัยการผลิตทุกการผลิต เอกชนไม่มีกรรมสิทธิ์ตลอดจนเสรีภาพที่จะเลือกใช้ ปัจจัยการผลิตได้ รัฐบาลเป็นผู้ประกอบการและทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ หน่วยธุรกิจ และครัวเรือนจะผลิต และบริโภคตามคำสั่งของรัฐ กลไกราคาไม่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจกระทำโดยรัฐบาล กล่าวคือ รัฐบาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจว่าทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ควรจะนำมาผลิตสินค้าและบริการอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร การตัดสินใจมักอยู่ในรูปแบบการวางแผนแบบบังคับจากส่วนกลาง (Dentral Planning) โดยคำนึงถึงสวัสดิการของส่วนรวมเป็นสำคัญโดยสรุป

ระบบเศรษฐกิจแบบนี้จะมีลักษณะเด่นอยู่ที่การรวมอำนาจทุกอย่างไว้ที่ส่วนกลาง รัฐบาลเป็นผู้วางแผนแต่เพียงผู้เดียว เอกชนมีหน้าที่แต่เพียงทำตามคำสั่งของรัฐบาลเท่านั้น

3. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะใกล้เคียงกับระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม รัฐบาลจะเป็นผู้ครอบครองทรัพยากรการผลิตพื้นฐานไว้เกือบทั้งหมด และเป็นผู้วางแผนเศรษฐกิจ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาพื้นฐานกิจการหลักที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจส่วนร่วมของประเทศ เช่น ธุรกิจธนาคารอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ป่าไม้ น้ำมัน กิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ ฯลฯ รัฐบาลจะเป็นผู้เข้ามาดำเนินการเอง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังให้เสรีภาพแก่ประชาชนบ้างพอสมควร เอกชนมีเสรีภาพ และกรรมสิทธิ์ในการถือครองทรัพย์สิน เช่น สามารถทำธุรกิจค้าขายขนาดย่อมระหว่างท้องถิ่นใกล้เคียง สามารถถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกิน เพื่อการยังชีพ โดยการสรุบบระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่อาศัยกลไกรัฐเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรของระบบเศรษฐกิจ แต่กลไกราคาพอจะมีบทบาทอยู่บ้างในระบบเศรษฐกิจนี้

4. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมกับระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม กล่าวคือ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมทั้งรัฐบาล และเอกชนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตมีทั้งส่วนที่เป็นของรัฐบาล และเอกชน ในส่วนที่เป็นแบบทุนนิยม คือ เอกชนมีสิทธิกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินบางอย่าง มีเสรีภาพในการเลือกผลิตหรือบริโภค ใช้ระบบของการแข่งขัน กลไกราคาเข้ามาทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรส่วนที่เป็นแบบสังคมนิยม คือ รัฐบาลเข้ามาควบคุมหรือเข้ามาดำเนินการที่มีความสำคัญมากต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น กิจการสาธารณูปโภค อุตสาหกรรมหลัก และ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนมากเพราะเอกชนลงทุนได้ยาก เนื่องจากเป็นกิจการที่ต้องเสี่ยงกับการขาดทุน หรือไม่คุ้มกับการลงทุน แต่กิจการเหล่านี้จำเป็นต้องมีเพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการดำรงชีพ เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา การขนส่งและคมนาคม เหตุที่รัฐบาลเข้ามาดำเนินการในกิจกรรมดังกล่าวก็เพื่อจัดปัญหาในเรื่องการผูกขาด หรือเอารัดเอาเปรียบซึ่งมักจะเกิดขึ้นถ้าปล่อยให้เอกชนทำการแข่งขัน โดยสรุปแล้ว ระบบเศรษฐกิจแบบผสมจึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการใช้ระบบกลไกราคาหรือระบบตลาดควบคู่ไปกับระบบกลไกรัฐในการจัดสรรทรัพยากร

5. ระบบเศรษฐกิจไทย (Thai Economy) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจ มีลักษณะเป็นระบบเศรษฐกิจแบบผสม ด้วยเหตุผลดังนี้

5.1 การถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินในระบบเศรษฐกิจแบบผสมให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตลอดจนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ผู้เป็นเจ้าของย่อมมีสิทธิเต็มที่ในการจัดการทรัพย์สินของตนเองตามต้องการในระบบเศรษฐกิจก็จะมีลักษณะดังกล่าวคือ เอกชนสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินตลอดจนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ได้

5.2 การมีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจแบบผสมนั้นยอมให้เอกชนมีสิทธิเสรีภาพทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจได้ภายในกรอบของกฎหมาย เอกชนมีเสรีภาพในการเลือกทำกิจกรรมใด ๆ ก็ได้ในระบบเศรษฐกิจของไทยก็เช่นเดียวกัน เอกชนได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวางแทบทุกประเภทตามกฎหมายที่กฎหมายระบุ

5.3 การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีกำไรเป็นเครื่องจูงใจ อย่างในระบบเศรษฐกิจแบบผสม เมื่อเอกชนมีสิทธิในการครอบครองปัจจัยการผลิต และมีเสรีในการเลือกดำเนินธุรกิจตามใจชอบก็ย่อมจะหวังกำไรจากธุรกิจของตนเป็นเครื่องจูงใจ ในระบบเศรษฐกิจไทยก็เช่นกัน เอกชนดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหวังผลกำไรเป็นแรงจูงใจ

5.4 กลไกราคาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เนื่องจากในระบบเศรษฐกิจแบบผสม เอกชนแต่ละคนต่างมีเสรีในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ กันไป โดยไม่ขึ้นแก่กัน ดังนั้นราคาจึงเป็นตัวสำคัญที่จะชี้ถึงแนวทางการดำเนินธุรกิจของเอกชนแต่ละคน ในการตัดสินใจการผลิต เลือกวิธีผลิตตลอดจนการแจกจ่ายผลผลิต ไปยังสมาชิกของสังคม ในระบบเศรษฐกิจของไทยลักษณะดังกล่าวคือ ราคาเป็นเครื่องมือ และกลไกในการตัดสินใจของเอกชน ในการเลือกตัดสินใจที่จะผลิตสินค้าและบริการชนิดต่าง ๆ ในจำนวน และด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน

5.5 บทบาทของรัฐในการควบคุม และอำนวยความสะดวกในการผลิตมีเพียงเล็กน้อยแต่ในระบบเศรษฐกิจไทย รัฐบาลจะเข้ามามีบทบาทแต่เฉพาะในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อประชาชนเป็นส่วนรวม เช่น กิจการไฟฟ้า ประปา เป็นต้น

ธเนศ ศรีวิชัยลักษณ์ (2554 : 4-6) ได้อธิบายประเภทของระบบเศรษฐกิจนั้นสามารถแบ่งได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) หมายถึง ประชาชนมีสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตนหาได้มา ให้เช่า หรือหาประโยชน์จากทรัพย์สิน และมีสิทธิ์ในกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินให้ทายาท หรือบุคคลอื่น ได้มีเสรีภาพในการเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ตนเองถนัด ซึ่งสินค้าและบริการนั้น ต้องไม่เป็นสินค้าที่ผิดกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

มีกำไรเป็นแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสินค้าและลดต้นทุนการผลิต กลไกตลาดเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินนโยบายและเป็นเครื่องตัดสินปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

2. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism) หมายถึง กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นของรัฐ หรือส่วนรวม ประชาชนหรือเอกชน จะมีสิทธิ์แค่ในทรัพย์สินส่วนตัวและกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเท่านั้น ประชาชนไม่มีเสรีภาพในการเลือกผลิตสินค้าและบริการ รัฐจะเข้าควบคุมกิจการทั้งหมดของประชาชนซึ่งจะมีอิสระในการประกอบธุรกิจขนาดย่อมเท่านั้น

3. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่รวมลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม และสังคมนิยมไว้รวมกัน คือ ทั้งรัฐและเอกชนจะมีสิทธิ์ในทรัพย์สินร่วมกัน วางแผนเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจร่วมกัน กลไกราคาเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ โดยรัฐจะคอยคุ้มครองช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่เอกชน ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ภราดร ปริดาศักดิ์ (2556 : 19) ได้อธิบายไว้ว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Activities) คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริโภค การกระจายสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ในเบื้องต้นอาจจำแนกระบบเศรษฐกิจต่าง ๆ ออกได้เป็น 3 แบบด้วยกันคือ

1. ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี (Free – market Economy) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism)

2. ระบบเศรษฐกิจแบบบังคับ (Command Economy) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism)

3. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy)

สรุปได้ใจความว่า ประเภทของระบบเศรษฐกิจ มีอยู่หลายประเภทด้วยกัน แบ่งตามรูปแบบที่อาศัยสถาบันทางเศรษฐกิจเป็นหลักในการพิจารณาการแบ่งประเภท เศรษฐกิจแต่ละประเภทจะต้องทำการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ทราบว่าจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร ผลิตเพื่อใคร และจะมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันอย่างไรตามประเภทของระบบนั้น ๆ

ปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทย

ปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทย คือ การแสดงคุณลักษณะของระบบเศรษฐกิจมีลักษณะที่เป็นทั้งรูปธรรม และนามธรรม เช่น กรรมสิทธิ์ ครอบครัวยุเงินตรา การวางแผน การเอากำไร การแข่งขัน สถาบันชุดหนึ่ง ๆ ก็จะแสดงลักษณะปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจแบบหนึ่งแตกต่างกันออกไป ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

ถาวร คำพิระ (2547 : 22) อธิบายไว้ว่า ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบของสังคมที่บังคับควบคุมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในสังคม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตหรือสิ่งที่เรียกว่าความสัมพันธ์ทางการผลิต (Production-relations) ซึ่งหมายรวมถึงแต่การผลิตไปถึงการแบ่งปันผลผลิต การแลกเปลี่ยนและการบริโภคผลผลิตด้วยสิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ทางการผลิตได้แก่ เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต หรือมีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต เช่น ที่ดิน เป็นต้น หากมีการเปลี่ยนแปลงในระบบกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิตย่อมจะส่งต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบอื่น ๆ อีกด้วย

สุชาติ ธาดาธำรงเวช (2553 : 16) อธิบายไว้ว่า ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย มีองค์ประกอบดังนี้

1. การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคการเกษตรมาสู่ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมาเป็นเวลานานกว่า 40 ปี เพราะแรงงานได้ทำงานร่วมกันกับเครื่องมือเครื่องจักรที่มีมากขึ้นและทันสมัยมากขึ้น ในภาคอุตสาหกรรม ประสิทธิภาพของแรงงานสูงขึ้นทำให้มีรายได้มากขึ้น
2. การส่งออกสินค้าให้มากและการเร่งส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ผลผลิตและรายได้ของคนในชาติเพิ่มขึ้นได้เร็ว โดยการส่งออกสินค้าการเกษตรและภาคอุตสาหกรรมเบาเกิดจากความชำนาญ และการขยันขันแข็งของเกษตรกร และแรงงานในชาติ วัฒนธรรมที่ละเอียดอ่อนของคนไทย ความมีน้ำใจ ความเกรงใจ ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นจุดแข็งและเป็นอุตสาหกรรมหลักของชาติเป็นเวลานาน
3. การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เป็นการเคลื่อนย้ายทั้งเงินทุนและเทคโนโลยีเข้าประเทศ ทำให้เกิดนวัตกรรมการผลิตแบบใหม่ การบริหารจัดการสมัยใหม่ เครื่องมือทางการเงินใหม่ๆ ที่สำคัญการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศยังเป็นการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติ โดยประเทศไม่เป็นที่ต่างประเทศอีกด้วย
4. การทำเขตการค้าเสรีจะช่วยให้ประเทศเล็ก ๆ เช่น ประเทศไทยมีตลาดสินค้าและบริการส่งออกที่ใหญ่กว้างขึ้นมาก ทำให้เราสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการลงทุนในด้านเทคโนโลยี ทำให้ประเทศไทยมีการพัฒนาเร็วขึ้น นอกจากนี้ (FTA) ยังทำให้ขนาดเศรษฐกิจใหญ่ขึ้น เนื่องจากการลดภาษีระหว่างกัน การถ่ายโอนเทคโนโลยีมีมากขึ้นทำให้เกิดการแข่งขันกันตามความถนัด เกิดการมุ่งเน้นในการผลิตสินค้าที่เราเก่ง และลดการผลิตสินค้าที่เราสู้ไม่ได้ที่ไม่มีอนาคต

5. ระดับการศึกษาที่สูงของประชาชนในชาติ เป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการพัฒนา ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่สามารถทำให้ประเทศเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง รัฐบาล ต้องสร้างบรรยากาศให้มีการลงทุนจากทั้งใน และต่างประเทศ ในระดับเทคโนโลยีที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อรองรับความคาดหวังของคนในชาติที่มีการศึกษาสูงขึ้น ตัวอย่างในบางประเทศ เช่น ศรีลังกา ได้มีการส่งเสริมการศึกษาอย่างมาก แต่ไม่ได้ส่งเสริมการลงทุน ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาไม่มีโอกาส ก้าวหน้าประเทศก็ไม่เจริญเติบโตและยังทำให้คนเหล่านั้น ย้ายออกไปอยู่ประเทศที่พัฒนามากกว่า อีกด้วย

ประสพโชค มั่งสวัสดิ์ (2555 : 10 - 11) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความระบบ เศรษฐกิจของไทยนั้นมีทั้งปัจจัยภายใน และภายนอกประเทศ ปัจจัยพื้นฐานในประเทศที่สำคัญ ได้แก่ สัดส่วนทุนต่อ GDP นโยบายการให้สินเชื่อของภาคธุรกิจ ปัจจัยภายนอกประเทศ ได้แก่ เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มทุนต่างชาติ สภาพคล่องทางการเงินของระบบเศรษฐกิจโลก ซึ่งแยกให้เห็น ได้ดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานภายในประเทศ

- 1.1 รายได้ประชาชาติต่อหัว (GDP Per Capita)
- 1.2 สัดส่วนประชากรที่ไม่ได้อยู่ในวัยทำงาน (Dependency Ratio)
- 1.3 อัตราการเจริญพันธุ์ (Fertility Rate)
- 1.4 การเปิดประเทศ หรือสัดส่วนของผลรวมมูลค่าการส่งออกและ

นำเข้าต่อ GDP

- 1.5 สัดส่วนการบริโภคภาคเอกชนต่อ GDP (Consumption/GDP)
- 1.6 สัดส่วนการลงทุนต่อ GDP (Investment/GDP)
- 1.7 สัดส่วนการบริโภคภาครัฐต่อ GDP (Government Purchase/GDP)

2. ปัจจัยพื้นฐานภายนอกประเทศ

- 2.1 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ OECD

(OECD GDP Growth)

- 2.2 อัตราดอกเบี้ยระยะสั้นของสหรัฐอเมริกา (US Treasury Bill Rate)

3. ปัจจัยทางการค้า

- 3.1 สัดส่วนการส่งออกต่อ GDP (Export/GDP)
- 3.2 อัตราขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ไม่คาดหวังของประเทศคู่ค้า
- 3.3 การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนทางการค้า (Terms of Trade

Change)

4. ปัจจัยทางการเงิน

- 4.1 สัดส่วนของหนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อ GDP
- 4.2 สัดส่วนดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP
- 4.3 รัศมีหนี้สาธารณะรวมต่อ GDP
- 4.4 สัดส่วนสินเชื่อภาคธุรกิจต่อ GDP

สรุปได้ใจความว่า ปัจจัยพื้นฐานที่ส่งต่อระบบเศรษฐกิจของไทย นั้นมีสาเหตุจากเหตุการณ์ในขณะนั้นทั้งจากภายในประเทศ และภายนอกประเทศ อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รายได้ประชาชาติ ส่วนส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยทั้งสิ้น

ประโยชน์ของเศรษฐกิจในภาคบริบท

ระบบเศรษฐกิจของไทยมีการปรับตัวตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลดีและผลเสีย คือ มิได้ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าเพียงแง่เดียว แต่ในอีกแง่หนึ่งยังทำให้เกิดความเสื่อมถอยตกต่ำทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม จากการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 10 ได้มุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ และได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่อง ในการพิจารณาอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบระมัดระวังในการบริหารกิจการบ้านเมือง โดยเลือกรับการเปลี่ยนแปลงในแง่ดีให้มากที่สุด และต้องสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในระบบเศรษฐกิจของประเทศเอง ทำให้ประเทศสามารถยืดหยุ่นต่อไปได้ ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ทำการศึกษาประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2553 : 7) กล่าวว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ประโยชน์ในหลากหลายด้าน อีกทั้งยังช่วยให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นส่วนพื้นฐานทางสังคมแห่งปัญญาในการพัฒนาประเทศ มีดังนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านเกษตรอินทรีย์ และเกษตรปลอดภัยโดยเฉพาะ โครงการข้าวหอมมะลิ รวมทั้งภาคอุตสาหกรรม การแปรรูปอาหารและเลือกใช้พลังงานทดแทน (Ethanol) ที่สอดคล้องกับการพัฒนาการวิจัยอันเป็นรูปธรรมอีกด้วย

กรมการพัฒนาชุมชน (2554 : คำนำ) อธิบายไว้ว่า ประโยชน์ของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในภาคต่าง ๆ มีผลเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นมากในช่วงที่ประเทศไทยเผชิญภาวะวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 และเป็นแนวทางสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้

พ้นจากภาวะวิกฤต ทั้งวิกฤตโลกที่ส่งผลกระทบต่อไทย วิกฤตการณ์ทางการเมือง และวิกฤตการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมความก้าวหน้าในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติของทุกภาคส่วน เพื่อมุ่งหวังให้เกิดภูมิคุ้มกันแก่ตัวเอง ครอบครัว องค์กร สังคม และประเทศ มีหลายภาคส่วนที่ได้รับประโยชน์จากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ดังนี้

1. ภาครัฐได้น้อมนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารประเทศในหลายระดับ ทั้งเป็นหลักในการบริหารเศรษฐกิจในระดับมหภาค การกำหนดนโยบายภาครัฐอย่างยั่งยืน การกำหนดกลยุทธ์และในการดำเนินการตามนโยบายที่เหมาะสม พบว่า ภาคเศรษฐกิจพ้นจากภาวะวิกฤต และมีการขยายตัวในระดับที่พอเพียงต่อการจ้างงาน อัตราการว่างงานลดลง การพัฒนาทุนมนุษย์ และการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค และท้องถิ่น

2. ภาคธุรกิจเอกชน ผู้ประกอบการมีแนวโน้มดำเนินกิจการเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น มีการแบ่งกำไรคืนสู่สมาชิก และสังคมอย่างเป็นธรรม เน้นความซื่อสัตย์ และการแบ่งปันรวมทั้งผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้รับประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ และส่งผลให้สังคมโดยรวมดีขึ้น

3. ภาคประชาชน และชุมชนเน้นการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ยึดหลักการพอประมาณ เน้นการพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากร และปัจจัยในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมาย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. ภาคการเกษตร เป็นภาคที่มีความสำคัญ และมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในทุกระดับอย่างกว้างขวาง หลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาในด้านการเกษตรที่เป็นรูปธรรม นำไปสู่ความพออยู่พอกิน มีความปลอดภัยด้านอาหาร ลดรายจ่ายพึ่งตนเอง แก้ไขปัญหาความยากจนของภาคครัวเรือนและภาคชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554 : 63) กล่าวไว้ว่าในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแยกได้ 6 ประการ ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการขจัดความยากจน และการลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของคนจน

2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจของชุมชน และการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นฐานรากของการพัฒนาประเทศ

3. เศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาวในบริบทที่มีการแข่งขัน

4. หลักเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐานของ

ธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ

5. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบ โดยกะทันหัน เพื่อปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาคและยั่งยืน

6. การปลูกจิตสำนึกพอเพียงปรับเปลี่ยนค่านิยมและความคิดของคนเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนา

สรุปได้ใจความว่า ประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคบริบท ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา รวมทั้งการสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อให้การพัฒนาและการบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง โดยการนำความรู้ทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนของอัตลักษณ์ระบบเศรษฐกิจของไทย มาปรับให้เข้มแข็งเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจโลกอย่างรู้เท่าทัน เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปีให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจจากกลุ่มเกษตรกร

วิวัฒนาการของกลุ่มเกษตรกรในประเทศไทยนั้น เป็นวิวัฒนาการที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาลไทยที่สืบเนื่องต่อกันมาช้านาน ที่จะช่วยเสริมสร้างฐานะทางเศรษฐกิจและหน่วยสังคมพื้นฐานให้แก่กลุ่มเกษตรกรซึ่งมีจำนวนมากให้สูงขึ้นและดียิ่งขึ้น เพราะเศรษฐกิจและสังคมไทยส่วนใหญ่ก็นั้นมักเป็นเศรษฐกิจและสังคมการเกษตร ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ทำการศึกษาและอธิบายไว้ดังนี้

ความหมายของกลุ่มเกษตรกร

เศรษฐกิจกลุ่มเกษตรกร คือ การดำเนินธุรกิจทางการเกษตรให้เกิดผลผลิตจากการเกษตรและการจัดหา จัดจำหน่าย เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูป เพื่อให้ได้ผลผลิตตามต้องการ และมีคุณภาพสูงเป็นที่ยอมรับ เพื่อตอบสนองผู้บริโภคทั้งใน และนอกประเทศ ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

สำนักงานการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ (2540 : 1) ได้ให้ความหมายว่า กลุ่มเกษตรกร หมายถึง การรวมกลุ่มเกษตรกรที่เป็นนิติบุคคล หรือสหกรณ์การเกษตรที่มีกฎหมายรองรับเท่านั้น องค์การดังกล่าวทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักในพื้นที่ที่กลุ่มเกษตรกรตั้งอยู่ในการพัฒนา และขอรับการสนับสนุนด้านอาชีพการเกษตรจากองค์กรภาครัฐ หรือรับการช่วยเหลือให้ความรู้ในด้านอื่น ๆ

พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2550 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มเกษตรกร หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยมีกฎหมายรับรองให้เป็นนิติบุคคล และมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการทางธุรกิจการเกษตร และเพื่อประโยชน์ของอาชีพเกษตรกร

พรกัศสร วรประชา (2554 : 7) ได้อธิบายว่า กลุ่มเกษตรกร หมายถึง บุคคลผู้ประกอบอาชีพแต่ละประเภทในด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ประมง เลี้ยงสัตว์ อื่น ๆ จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกันและกัน ในอาชีพด้านเกษตรกรรม ร่วมกันจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรตามพระราชบัญญัติ

สรุปได้ใจความว่า เศรษฐกิจจากกลุ่มเกษตรกร คือ การรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกรที่มีวัตถุประสงค์เดียวกันและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม และช่วยเหลือส่วนรวมในด้านเกษตรกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

การพัฒนาการเกษตรตามกระแสโลกาภิวัตน์

กระแสโลกาภิวัตน์ได้นำความเปลี่ยนแปลง ข้อมูล องค์ความรู้ใหม่ ๆ เข้ามายังประเทศไทยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านของสังคมเกษตรของประเทศไทยต่างก็มีการปรับตัวให้เข้ากับความทันสมัยของเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น แต่ในทางกลับกันนั้นก็พบว่ามีการใช้สารเคมีมากขึ้นเพื่อให้ได้ผลผลิตออกมาตอบสนองความต้องการของตลาด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมการเกษตรมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ศึกษาและอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงไว้ดังนี้

สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร (2550 : 48) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า จากการที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อภาคเศรษฐกิจกลุ่มเกษตรกร พบว่า การเร่งพัฒนาที่เน้นแต่ความสำคัญของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แม้ว่า จะบรรลุผลสำเร็จในระดับหนึ่ง เกษตรกรมีความเป็นอยู่ มีระดับการศึกษา ความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตรและการหารายได้เสริมจากภาคนอกการเกษตรที่ดีขึ้นกว่าเดิม แต่สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ และในภาคเศรษฐกิจกลุ่มเกษตรกรมักได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ทำให้ยังมีความแตกต่างในด้านรายได้ความเป็นอยู่ของเกษตรกรและผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ ขณะเดียวกันด้านทรัพยากรธรรมชาติที่แม้จะมีความพยายามในการอนุรักษ์ฟื้นฟูให้กลับคืนมาสู่สภาพเดิม ก็ต้องใช้เวลาและการลงทุนเป็นจำนวนมาก รวมถึงความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์ และอนันท์ กาญจนพันธุ์ (2552 : 13) ได้อธิบายไว้ว่า จากการเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความขัดแย้งในตัวเอง และมีความซับซ้อน ทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงกลับไปกลับมา เช่น คนในชนบทเมื่อก่อนย้ายเข้าไปทำงานในเมืองมากขึ้น

เพราะมีแหล่งอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น แต่เวลานี้คนกลับไปเป็นเกษตรกรกันมากขึ้น และไม่ใช้เป็นเกษตรกรแบบเสรีอีกต่อไป เป็นการกลับไปเป็นเกษตรกรภายใต้พันธะสัญญา สังคมชนบทมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ไม่ใช่เป็นการผลิตเพื่อยังชีพอีกต่อไป แต่เป็นการผลิตภายใต้ความสัมพันธ์แบบใหม่ เพราะการขยายตัวของระบบโลกาภิวัตน์

สำนักเศรษฐกิจการเกษตร (2554 : 63) อธิบายว่า การพัฒนาการเกษตรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพ และมีความหลากหลาย ให้ประชาชนมีความมั่นคงด้านอาหาร และมีผลผลิตที่เพียงพอกับความความต้องการด้านอาหารและพลังงาน ร่วมสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและมั่นคง เตรียมพร้อมรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ทั้งในและนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และพัฒนาทรัพยากรการเกษตรให้มีการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ฟื้นฟู สร้างโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรและมีการใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม โดยครอบคลุมการดำเนินงานในเรื่องการพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร งานการพัฒนาการผลิต และงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยสนับสนุน มุ่งเน้นการพัฒนารายสินค้า บูรณาการ โดยยึดศักยภาพของพื้นที่เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากยังมีความไม่เท่าเทียมกันทางด้านโอกาสและรายได้ จึงแบ่งการพัฒนาเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่ม โดยเน้นแนวทางการดำเนินงานแก่เกษตรกรแต่ละกลุ่ม ดังนี้

1. ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานการครองชีพ (ต่ำกว่าเส้นความยากจน) เป็นการ ผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน เน้นการจัดหาที่ดินทำกิน สร้างความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ สร้างโอกาสให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน
2. ผู้ที่มีรายได้ตามมาตรฐานการครองชีพหรือสูงกว่ามาตรฐานการครองชีพ หรือ เกษตรเชิงพาณิชย์ เน้นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เกษตรให้มีมาตรฐานมากขึ้น การถ่ายทอดเทคโนโลยี สร้างองค์ความรู้และพัฒนา ทักษะการผลิต การตลาด และสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้

สรุปได้ใจความว่า ในการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจการเกษตรในกระแสโลกาภิวัตน์ นั้นมีทั้งผลดีและผลเสีย จึงต้องหาหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืนและสมดุลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ควรที่จะพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ในภาพรวมและเลือกใช้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างชาญฉลาด โดยการพัฒนาตนเองและชุมชนให้รู้เท่าทัน เลือกรับสิ่งต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และเกิดแก่สังคมในระยะยาวได้

แนวโน้มกลุ่มเกษตรกรกรรมของไทยในอนาคต

แนวโน้มกลุ่มเกษตรกรกรรมในอนาคตนั้น กลุ่มเกษตรกรจะเน้นการเกษตรอินทรีย์กันมากขึ้น รัฐบาลได้สนับสนุนโครงการนี้อย่างจริงจัง โดยการกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยให้ทุกภาคส่วนราชการร่วมปฏิบัติจริงจังอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำเนินวิธีการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตที่พึ่งพาการใช้สารเคมี มาเป็นการพึ่งพาตนเอง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ศึกษาและอธิบายไว้ดังนี้

ชลัท กลิ่นอุบล (2553 : 13) กล่าวว่า การพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจกระแสหลักที่ผ่านมาได้ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดไปสู่สังคมที่มีความสลับซับซ้อนในด้านหนึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยในการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยมองเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่งผลกระทบอย่างมากต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย และสังคมไทยในภาคการเกษตรก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะชาวนาที่จัดได้ว่ามีจำนวนมากที่สุดในภาคเกษตรประสบภาวะขาดทุน มีหนี้สิน ชาวนาส่วนหนึ่งต้องซื้อข้าวกิน ขาดความมั่นคงทางด้านอาหารทั้งในระดับครอบครัว และชุมชน ก่อให้เกิดวิกฤติปัญหาต่อคุณภาพชีวิต สังคม สุขภาพและคุณภาพของระบบนิเวศ จากปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แนวทางในการแก้ปัญหาตามที่กล่าวมามีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตหันกลับไปพึ่งพิงธรรมชาติ อาศัยการทำเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของระบบการเกษตรในปัจจุบัน เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา

พีรเดช ทองอำไพ (2555 : ออนไลน์) ได้อธิบายว่า ในอนาคตเมืองไทยได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะเป็นครัวของโลกมีความเป็นไปได้สูง เพราะเมืองไทยเป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำและยังผลิตอาหารได้มากเหลือเพื่อจนมีมากพอที่จะส่งออกได้ แต่หากวิเคราะห์ให้ลึกกลงไปแล้วกลับกลายเป็นเรื่องที่น่าห่วงไม่เฉพาะแต่ความที่เป็นครัวของโลก แต่หมายถึงความมั่นคงทางอาหารของประเทศเราด้วยเช่นกัน เมืองไทยเคยส่งอาหารออกไปจำหน่ายจัดอยู่ในอันดับ 7 ของโลก และตั้งเป้าหมายไว้เมื่อหลายปีมาแล้วว่าจะขึ้นไปอยู่ในอันดับ 1 ใน 5 ของโลก แต่จนถึงทุกวันนี้ ก็ยังคงอยู่กับที่ คืออันดับ 7 ของโลกมาโดยตลอดทำไมจึงเป็นเช่นนี้ เหตุผลหลักก็คือ คนไทยเราชอบตั้งเป้าหมายไว้สวยหรู แต่ไม่เคยมีมาตรการอะไรรองรับ เพื่อผลักดันให้สิ่งที่คาดหวังไว้ ไม่เหมือนประเทศหลายประเทศที่เจริญแล้ว เมื่อประกาศนโยบายออกมาก็จะมีวิธีการและมาตรการผลักดันจนกระทั่งเกิดผลขึ้นมาได้ตามที่คาดหวังไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1. การมีมาตรการให้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ก็คือ มาตรการที่จะเข้าสู่การเป็นครัวของโลกได้เช่นกัน แต่การส่งออกไปขายหรือจะผลิตอาหารสำหรับตลาดจำเพาะอย่างเช่นเรื่องเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น ดังนั้น จึงจะเห็นมาตรการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ออกมาอย่างกว้างขวาง หากมองเรื่องอาหารส่งออกก็จะสามารถมองได้ 2 - 3 ช่องทาง คือ ทางแรกส่งออกไปยังประเทศที่

ร่ำรวยมีกำลังในการซื้อสูง คนในกลุ่มนี้มีความต้องการสินค้าที่มีคุณภาพสูง อาจเป็นผู้กำหนดมาตรฐานคุณภาพขึ้นมาเอง และให้ปฏิบัติตาม หากผลิตไม่ได้ตามนั้นก็ไม่สามารถส่งออกได้ อย่างเช่น ญี่ปุ่นและยุโรป เป็นต้น ดังนั้น อาหารที่เราจะส่งออกไปยังประเทศเหล่านี้ อย่างแรกเลยที่ทุกประเทศกำหนดไว้ คือ เรื่องความปลอดภัย ไม่ว่าจะปลอดภัยจากสารกำจัดแมลงศัตรูพืช หรือจากจุลินทรีย์ปนเปื้อนหรือสิ่งเจือปนอื่น ๆ เป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่ต้องทำให้ได้ อาจเป็นจุดนี้เองที่ทำให้มีการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจังมาช่วงระยะเวลาหนึ่ง

2. เกษตรอินทรีย์ ก็เป็นเพียงทางเลือกหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่ากระบวนการผลิตแบบอื่นจะไม่สามารถผลิตอาหารที่ปลอดภัยได้ยกตัวอย่าง เช่น การผลิตผักที่ปลอดภัยภายใต้โรงเรือนเพาะปลูก ซึ่งกำลังเริ่มแพร่หลายในขณะนี้ก็สามารถใช้ในการผลิตพืชที่ปลอดภัยได้เช่นกัน นอกจากนี้ในเรื่องของความปลอดภัยแล้ว ก็ยังมีเรื่องของมาตรฐานและความสม่ำเสมอของผลผลิต นั่นก็หมายความว่าเราต้องใส่ความพิถีพิถันลงไปค่อนข้างมาก หากเป็นพวกผลิตผลสดอย่างเช่น ผักและผลไม้ต่าง ๆ ก็จะต้องมีการคัดทั้งขนาด รูปร่างและสีให้สม่ำเสมอ รวมทั้งความแก่ก็ต้องได้มาตรฐาน เช่น หากเราจะส่งมะม่วงไปญี่ปุ่น หากครั้งหนึ่งรับประทานแล้วหวานดี แต่คราวต่อไปกลายเป็นเปรี้ยว นั่นก็เท่ากับว่าเราได้ทำลายตลาดนั้นเรียบร้อยแล้ว ช่องทางส่งออกนอกเหนือจากตลาดบนอย่างนี้ก็กล่าวมาแล้ว ก็มีตลาดที่ต้องการสินค้าปริมาณมาก โดยไม่ค่อยได้คำนึงถึงคุณภาพมากนัก ก็ได้แก่พวกตลาดที่ไม่สามารถผลิตอาหารเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง แต่กำลังซื้อค่อนข้างต่ำ และคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ ไม่ค่อยสูงนัก ตลาดเหล่านี้มองที่ราคาของผลิตผลเป็นหลัก หากเราสามารถส่งขายได้ในราคาที่ต่ำกว่าคู่แข่ง ก็สามารถส่งออกไปขายได้ ดังนั้นความไม่แน่นอนของตลาดจึงมีสูง เพราะต้องไปสู้ราคากับคนอื่น ที่สำคัญคือ หากเราไม่สามารถลดต้นทุน หรือเพิ่มผลผลิตได้ โอกาสในการแข่งขันก็น้อยลง ตลาดเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็เป็นประเทศใกล้บ้านเรา ที่ไม่ค่อยพิถีพิถันนักกับเรื่องคุณภาพมากนัก ความจริงตลาดกลุ่มนี้ก็ยังมีอยู่และค่อนข้างตรงกับผลิตผลส่วนใหญ่ที่เราผลิตได้ อย่างเช่น ข้าว เป็นต้น แต่ในอนาคตเข้าใจว่าจะมีมาตรการต่าง ๆ เปลี่ยนแบบตลาดบนมากขึ้น ซึ่งอาจจะกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการส่งออกของเรา หากไทยเรายังคงใช้รูปแบบและวิธีการผลิตแบบเดิมอยู่เช่นนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2557 : ออนไลน์) ได้อธิบายว่า จากสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ การทำเกษตรอินทรีย์จึงถือเป็นอีกหนึ่งทางเลือก ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาการเกษตรของไทยอย่างยั่งยืน ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความมั่นคงและความปลอดภัยในสุขภาพ โดยไม่ทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีความสอดคล้องกับการขยายตัวของกระแสความต้องการผลิตภัณฑ์จากการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบันทั้งจากในและนอกประเทศ

ซึ่งจะทำให้การพัฒนาการทางการเกษตรของไทยนั้น มีแนวโน้มว่าต้องพัฒนาเป็นการเกษตรอินทรีย์ในเชิงพาณิชย์ในระดับสากล เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

สรุปได้ใจความว่า แนวโน้มเศรษฐกิจกลุ่มเกษตรกรรม จะเน้นการเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก ซึ่งทางรัฐบาลได้จัดทำเป็นวาระแห่งชาติ เพราะการเกษตรอินทรีย์มีลักษณะเป็นองค์รวม ที่ให้ความสำคัญเรื่องดินในการฟื้นฟูระบบนิเวศทางการเกษตร และทรัพยากรทางธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็มีได้ละเลยมิติของด้านสังคม และเศรษฐกิจ เพราะความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมไม่อาจดำรงอยู่ได้ โดยแยกออกจากความยั่งยืนทางสังคม และในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ควรเน้นให้ใช้เทคโนโลยีในการเกษตรอย่างมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ที่อยู่อาศัย เน้นการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษย์ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด และในหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ ได้ช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืน โดยสามารถที่จะเหลือทรัพยากรธรรมชาติ ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ใช้งาน ได้ศึกษาและเรียนรู้ อีกทั้ง ยังช่วยปลูกจิตสำนึกให้คนไทยได้รู้จักพึ่งพาตนเอง ก่อนที่จะไปขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ หรือบุคคลอื่น ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

จากปัญหาการพัฒนาที่ทำให้คนรวยกระจุก คนจนกระจาย เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่ไม่เกิดพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากการกระจายรายได้ลดลง ตลอดจนปัญหาการเจริญเติบโตอย่างไม่สมดุลจนได้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นแรงงานจากชนบทในภาคการเกษตร มาสู่ชุมชนเมืองในภาคอุตสาหกรรม และการบริการ ส่งผลให้ประชาชนตกอยู่ในความยากจน ลุ่มหลงอยู่ในกระแสบริโภคนิยม เกษตรกรสูญเสียที่ดินทำให้เกิดหนี้สินเนื่องจากผลผลิตทางการเกษตร และการบริโภคในปัจจุบันพึ่งพิงต่างประเทศมาก ไปทั้งทางด้านวัตถุดิบด้านเทคโนโลยีตลอดจนเงินทุน จึงเกิดแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ให้มีการพัฒนาแบบยั่งยืน ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการให้ความหมายเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไว้ดังนี้

ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง หมายถึง การรวมตัวกันของประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบท เพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่มีร่วมกันของชุมชน โดยเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายในชุมชน

จนเกิดผลกระทบที่ดีทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชนเองมีผู้วิจัย และนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนไว้ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542 : 1) ได้อธิบายว่า เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง หมายถึง รายได้ที่เกิดจากประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยคนในชุมชน มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ สามารถจำแนกการเป็นเจ้าของได้ 4 ประเภทดังนี้

1. กิจกรรมทางเศรษฐกิจองค์กรชุมชน (กลุ่มอาชีพ) เป็นเจ้าของกิจการ
2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ปัจเจกชนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการ
3. กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่องค์กรชุมชน (กลุ่มอาชีพ) ร่วมทุนกับภาคเอกชน
4. กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ธุรกิจเอกชนเป็นเจ้าของกิจการ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544 : 51) ได้กล่าวว่า แนวทางการสร้างเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง หมายถึง ชุมชนสามารถนำภูมิปัญญาที่ดี และมีประโยชน์ของตนเองมาใช้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ และมีความเหมาะสมกับชุมชนของตนเอง เป็นการพึ่งตนเองทางปัญญา ไม่ได้รับมาจากภายนอกเสมอไป เป็นการเริ่มต้นที่ภูมิปัญญาของตนเองก่อน ขณะเดียวกันก็ต้องตระหนักว่าชุมชนเองก็ไม่สามารถพึ่งพิงภูมิปัญญาของตนเองในลักษณะสมบูรณ์เบ็ดเสร็จได้ เนื่องจากภูมิปัญญาของแต่ละชุมชนมีข้อจำกัด การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ แล้วนำมาผสมผสานความเป็นท้องถิ่นเข้ากับชุมชนอย่างลงตัว โดยพยายามนำเอาบริบทของท้องถิ่นมาปรับใช้ให้มากที่สุด ในขณะที่ยังคงรักษาหลักการของชุมชนเอาไว้ เป็นการคงหลักการแต่ปรับเปลี่ยนในเฉพาะรายละเอียด การปรับตัวเข้ากับบริบทชุมชนได้ดีจะต้องเข้าใจในค่านิยม ประเพณีวัฒนธรรม และมุมมองความคิดของกลุ่มคนนั้น ๆ จะไม่ยึดเพียงหลักการใดหลักการหนึ่งเป็นที่ตั้งเท่านั้น

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2546 : 189) เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง ระบบการผลิต การแลกเปลี่ยน และการวิภาคของชุมชนที่มีความสอดคล้องกับชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2547 : 88-89) เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ชุมชนต้องการได้กำไร มีปัจจัยการผลิต องค์กร หรือหน่วยธุรกิจเป็นของสมาชิกในชุมชนอันประกอบไปด้วย กิจกรรมทางการผลิต กิจกรรมทางการขายผลผลิต กิจกรรมการซื้อ หรือ การบริโภคของชุมชน

ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2554 : 314) เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรม และความสัมพันธ์ของคนในด้านการผลิตสินค้าและบริการในชุมชน หรือท้องถิ่นแห่งใดแห่งหนึ่ง เช่น จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาเศรษฐกิจไทยเป็นการศึกษาในระดับ

มหภาค ซึ่งมีขนาดใหญ่ระดับประเทศแต่เศรษฐกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชนมีลักษณะการผลิตลักษณะสินค้าที่แตกต่างกัน เศรษฐกิจชุมชนจึงเป็นระบบที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันจัดการบริหาร โดยมุ่งให้บรรลุถึง ความพอเพียง ความเป็นธรรม และความสงบสุขภายในชุมชน

สุริย์พร ธรรมิกพงษ์ และคณะ (2555 : 12) ได้อธิบายว่า เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง รูปแบบการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยน พบปะ พுகุ้ยกัน ความเป็นปึกแผ่น มีความเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน เกิดการแลกเปลี่ยนกระบวนการความรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ภายในเครือข่าย ทั้งในด้านการผลิต เทคโนโลยี และการตลาด

สรุปได้ใจความว่า เศรษฐกิจชุมชน หมายถึง ระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นองค์กรรวม คือ ไม่ได้มีแต่เพียงมิติทางเศรษฐกิจ ตัวเลขรายได้ การผลิต การบริโภค แต่เป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัฒนธรรม สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ระบบคุณค่า ไม่เน้นการแข่งขัน แต่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือ ไม่มีการผูกขาด เพราะชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ก่อให้เกิดความรวยกระจุกความจนกระจาย เน้นความเสมอภาคร่วมกัน เป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน บริหารและจัดการกันเองในชุมชน

ลักษณะของเศรษฐกิจชุมชน

ลักษณะของเศรษฐกิจชุมชน คือ รูปแบบเศรษฐกิจของชุมชนซึ่งมีฐานความคิดหลักอยู่บนองค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกลุ่มกิจกรรมที่ชุมชนได้คิดพัฒนาและเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการสำรวจวิจัยสภาพชีวิตของตนเองรวมทั้งพัฒนาศักยภาพและทรัพยากรต่าง ๆ โดยใช้ฐานที่เป็นความจริงในชุมชน สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีให้แก่ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาที่มีต่าง ๆ ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการอธิบายถึงลักษณะของเศรษฐกิจชุมชนไว้ดังนี้

ประเวศ วะสี (2541 : 33) สรุปไว้ว่า ลักษณะเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย ระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจร่วมกัน โดยมีข้อคิดกาหรือเงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่ยอมรับกันในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนได้

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2549 : 2) ลักษณะของเศรษฐกิจของชุมชน คือ การที่คนจำนวนหนึ่งในชุมชนมีการจัดตั้งรวมกลุ่มกัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการเรียนรู้และพัฒนา ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในด้านการประกอบสัมมาชีพระหว่างชุมชนกับผู้บริโภค

เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ (2551 : 9) อธิบายว่า ลักษณะธุรกิจชุมชนเป็นการถือหุ้นของชาวบ้าน โดยเจ้าของทุนและเจ้าของหุ้นเป็นบุคคลคนเดียวกัน จึงทำให้เกิดมีแรงจูงใจสูงต่อธุรกิจ และมีผลกับการควบคุมคุณภาพของสินค้าด้วย ส่วนการบริหารจัดการเป็นเรื่องของ